

программ отдельных американских университетов, проанализировано культурологическую подготовку в высших учебных заведениях. Формирование культурно-языковой личности, ее морально-этическое воспитание исходит из ознакомления с основными функциями культуры, влиянием культуры на восприятие мира и, как результат, на развитие поликультурности.

Ключевые слова: поликультурность, мораль, моральность, морально-этическое воспитание, полиэтничное воспитание, гуманизм.

Summary

O.V.Matushchak

Moral and Ethical Education of Modern Youth under the Conditions of Multiculturalness

The article deals with the problems of studying and raising youth within multiculturalness on the example of the USA, the Sweden and Ukraine. It gives characteristic of curricula and programs of certain American universities. It also gives the analysis of culturological training at higher educational establishments. The forming of cultural and linguistic personality background, together with its moral and ethical raising, lies in learning the basic functions of culture and its impact on perceiving the world and, finally, on the development of multiculturalness.

Key words: multiculturalness, moral, morality, moral and ethical education, multiethnic education, humanism.

Дата надходження статті: „28” вересня 2012 р.

УДК 378.047: 22.016

Н.І.МАЧИНСЬКА,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Львів)

Роль і місце дисциплін психолого-педагогічного циклу у формуванні професійно-педагогічної компетентності майбутнього фахівця в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю

У статті аналізуються теоретичні аспекти понять „компетентність”, „компетентнісний підхід”, подається характеристика окремих компетенцій як складових професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю. Автором виокремлюється професійно-педагогічна компетентність, визначається необхідність її формування у процесі педагогічної підготовки магістранта в умовах вищого навчального закладу непедагогічного профілю; розкривається роль дисциплін психолого-педагогічного циклу у формуванні професійно-педагогічної компетентності магістрантів.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, магістрант, професійно-педагогічна компетентність, педагогічна освіта, педагогічна підготовка.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Вища освіта постійно вдосконалювалася та реформувалася відповідно до запитів суспільства. Реформування вищої освіти в Україні, впровадження Болонського процесу у вищих навчальних закладах потребує інноваційних підходів до вивчення педагогічних дисциплін. Модель вищої освіти, до якої ми прагнемо, включає в себе: підвищення якості та успішності навчання, застосування сучасних новітніх технологій у навчальному процесі, зокрема мультимедійних засобів, ситуаційних завдань педагогіки як елементів технології за кредитно-модульною системою навчання.

Система вітчизняної вищої освіти переживає переломний період своєї історії – впровадження кредитно-модульної системи навчання. Результати цього процесу показали ефективність обраної стратегії: вона дає імпульс для різнобічного розвитку особистості, активізує творчу діяльність студентів, їхню ініціативу, наближає викладача до конкретного студента, допомагає розкрити його індивідуальність. Удосконалення всієї системи освіти в Україні спрямоване на формування творчої особистості, яка здатна вирішувати завдання в нестандартних умовах, гнучко і самостійно використовувати знання в різних життєвих ситуаціях. Застосування інноваційних технологічних джерел інформації підвищує ефективність самостійної роботи, дає можливість для творчості, дозволяє реалізувати принципово нові форми і методи навчання [5].

Аналіз досліджень і публікацій... Особливості формування різних аспектів професійної компетентності майбутніх педагогів різних фахів активно досліджуються такими науковцями, як О.А.Дубасенюк, А.К.Маркова, Н.В.Кузьміна, Л.В.Карпов, М.В.Михайличенко, Л.Л.Хоружа,

В.І.Шахов; педагогічна компетентність як сукупність якостей, що визначають ефективність професійної підготовки майбутнього фахівця досліджувалась у працях В.П.Бездухова, Т.Г.Браже, Є.В.Бондаревської, І.Я.Зимньої, Л.М.Мітіної та ін..

Основу компетентності фахівця, на думку таких науковців, як В.І.Жуков, В.О.Сластьонін, К.А.Абульханова, С.О.Сисоева, та інших, складають: компетентність діяльності, спілкування і саморозвитку. Професійно-педагогічна компетентність, на думку дослідників, – це професійна підготовка і здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків діяльності, міра і основний критерій його відповідності вимогам професійно-педагогічної діяльності.

Формулювання цілей статті... Мета статті – проаналізувати вплив дисциплін психолого-педагогічного циклу на формування професійно-педагогічної компетентності

Виклад основного матеріалу... „Академізація” вищої школи, за висловом академіка НАН України Ю.С.Шемшученка, є важливим за сучасних умов фактором освітніх інновацій, модернізації вищої освіти на принципово нових засадах [9]. Поглиблюється науково-теоретичний рівень професійної підготовки фахівця. Водночас посилюється її практичне спрямування. Оскільки майбутні випускники працюватимуть в умовах жорсткої конкуренції та серйозного професійного ризику, їх кваліфікація повинна бути такою, щоб забезпечувати європейський рівень професійних вимог та стандартів. Для цього мають бути сформовані навички постійного оновлення й удосконалення свого фахового рівня упродовж усього життя, готовність до здобуття нової кваліфікації, перепрофілювання у тій чи іншій галузі професійної діяльності.

Сукупність методів та прийомів, що застосовують науково-педагогічні працівники у процесі викладання дисциплін психолого-педагогічного циклу, використовуються не тільки з метою формування у випускників вищих навчальних закладів системи теоретичних знань, практичних умінь і навичок, але й з метою підготовки фахівця такого рівня, який би виступав конкурентноспроможним на сучасному ринку освітніх послуг.

Конкурентноспроможність, а отже, і новий якісний стан фахівця можна віднести до числа стратегічних цінностей, що поряд з орієнтацією на власні сили і наполегливістю, сприяють подоланню індивідуального психологічного бар'єру, пригніченості, песимізму, невизначеності в життєвій перспективі, упорядковують всю систему життєдіяльності в умовах переходу до нових ринкових відносин і в результаті допомагають соціуму вийти з тупикової ситуації.

Концепції модернізації освіти, по суті, означають зміну освітньої парадигми, що визначається багатьма дослідниками. Довгі роки існувала парадигма „ЗУН” (знання, уміння і навички) – парадигма результату освіти, що включала теоретичне обґрунтування, визначення номенклатури, ієрархії знань, умінь і навичок, методик їх формування, контролю і оцінки. Ця парадигма тривалий час сприймалась педагогічною наукою як основна. Але зміни, що відбуваються в Україні та в світі призвели до змін в області цілей освіти. Ці зміни відповідають глобальному завданню входження людини у соціальний світ, її адаптації у цьому світі. В якості загального визначення результату освіти в цьому розрізі виступило поняття „компетентності” [8].

Питання життєвої компетентності у формуванні життєвого успіху особистості, феномену компетентності у просторі наукового знання, проблеми політичної компетентності правлячої еліти виступають важливими проблемними завданнями у педагогічній підготовці майбутніх фахівців вищих навчальних закладів непедагогічного профілю. Узагальнюючи визначення різних видів компетентності, що їх наводять науковці, можна визначити професійну компетентність як здатність людини розв'язувати проблеми та завдання, що виникають у процесі її професійної діяльності [3].

Важливими засобами реалізації проблеми формування життєвої компетентності виступають:

- організація життя студента, переорієнтація навчального процесу на ініціативну поведінку слухачів; відхід навчання від орієнтації на засвоєння зразків;
- визнання важливої ролі самостійної проектної і дослідницької діяльності; спілкування студентів для розвитку в них соціальної компетентності, освоєння різних способів рефлексивного розвитку;
- розуміння ролі позитивної підтримки та супроводу студентів з різними життєвими потребами.

Таким чином, забезпечуються цілісний розвиток і саморозвиток студента у багатоманітних формах життя.

На думку науковців, європейські виміри освіти сконцентровані навколо розвитку ключових компетенцій, які б допомогли молодій людині зорієнтуватись у мінливому світі, відкритому суспільстві, культурній різноманітності. Особистість у відкритому суспільстві також повинна бути відкритою, володіти відповідними якостями, ціннісними орієнтаціями й установками, які дадуть змогу сповна реалізувати свій творчий потенціал у демократичному суспільстві. Вони знаходять свій прояв у європейському ідеалі особистості. Це зокрема:

- планування власної діяльності та власного життя;
- зростання зацікавленості суспільно-політичним життям та максимально активна участь у ньому;
- відкритість новим знанням і новій практиці як у стосунках з людьми, так і в навчанні, фаховій діяльності;
- зростання незалежності від таких традиційних чинників соціалізації як сім'я, релігія, політичні партії;
- віра у власні сили та можливості, неприйняття позиції фаталізму та пасивності при зустрічі з труднощами;
- прагнення отримувати якомога більше інформації, вміння аналізувати й виробляти на основі неї свою позицію [4].

Для визначення концептуальних засад проектування професійної компетентності важливе значення має погляд експертів Ради Європи на перспективи і сутність компетентісно спрямованої освіти, визначальними складовими якої є:

- повага до прав людини, демократичних цінностей, толерантність, повага до іншої думки, солідарність, любов до ближнього, відкидання примітивного егоїзму і споживацького ставлення до буття, почуття відповідальності і дотримання обов'язку, надійність у діяльності, відкритість до інших мов, культур і континентів;
- формування навичок спілкування і взаємодії з іншими особами і партнерами; набування праксеологічних умінь розв'язування різноманітних проблем (логічного і критичного способу міркувань, ясного розуміння і розпізнавання головних аспектів проблем, організації дій для їх розв'язання, формулювання результатів точним і зрозумілим способом тощо);
- автономність у праці за умови вміння працювати і в групі; збирання і селекція інформації, її поглиблений аналіз і вивчення за умови збереження мотивації до свідомого навчання впродовж усього життя; формування багатогляду і використання її в креативній та інноваційній діяльності;
- гнучкість, психічна стійкість і налаштованість на пристосування до нових ситуацій і діяльність у незвичних умовах [3].

Професійна компетентність – це теоретичні, практичні та психологічні види підготовленості особистості майбутнього фахівця, що проявляються в його здатності та готовності до здійснення конкретного виду професійної діяльності [7].

Структура компетентності фахівця ґрунтується на принципі єдності свідомості та діяльності особистості, системи професійної діяльності та її основних компонентів. Професійну компетентність фахівця необхідно розглядати в процесуально-динамічному аспекті:

- вона виявляється через діяльність і має діалектичний характер та охоплює всі сфери особистості;
- вона є провідною метою, до реалізації якої має прагнути фахівець у процесі свого професійного розвитку та становлення.

На основі модифікації цього виду професійної компетенції можна виокремити структурні компоненти професійної компетенції фахівця взагалі. Отже, структурними компонентами професійної компетенції фахівця є три сфери: мотиваційна, предметно-практична, саморегуляції.

Розвиненість мотиваційної сфери забезпечує сформованість:

- загальнокультурної компетенції, що передбачає знання вітчизняної та світової культури, розвинену культуру мови та поведінки, володіння адекватними навичками спілкування, уміння жити в соціумі та встановлювати контакти з людьми;
- особистісно-мотиваційної компетентності, яка передбачає сформованість ціннісних орієнтацій, гуманістичну спрямованість діяльності;
- соціальної компетентності, пов'язаної зі здатністю нести відповідальність за свої дії, брати участь у спільному прийнятті рішень з колегами, регулювати конфлікти толерантним шляхом на основі відповідних норм і правил [1].

Предметно-практична сфера характеризується сукупністю професійних умінь і включає певні підвиди професійно-педагогічної компетентності:

- методологічну компетентність (передбачає знання принципів, методів, форм пізнання як у межах відповідного фаху, так і у межах наукового пошуку взагалі, сформованість світогляду, знання методів вирішення проблемних завдань, здатність до інноваційної діяльності, уміння прогнозувати, проектувати та управляти);
- практично-діяльну (передбачає сформованість знань і умінь у процесі здійснення професійної та самоосвітньої діяльності, уміння мотивувати і планувати діяльність, визначати її зміст; проводити дослідну діяльність з фаху);
- інформаційну (включає володіння новими інформаційними технологіями);

- управлінську (передбачає сформованість знань основ теорії управління; розвиненість умінь аналітичних, організаційних, цілепокладання, планування);
- комунікативну (передбачає сформованість відповідних умінь і якостей фахівця, які сприяють ефективній взаємодії з іншими суб'єктами виробничого процесу та здатність вирішувати завдання у процесі спілкування та міжособистісної взаємодії) [6].

Професійно-педагогічна компетентність складається із системи професійних психологічних і педагогічних знань, умінь, навичок та якостей фахівця, яка має проникливу структуру аж до нейрофізіологічних властивостей і процесів особистості, що забезпечується актуалізацією суто психологічної компетентності як готовності і здатності фахівця до цілеспрямованої психічної роботи щодо зміни особистісних рис та поведінкових характеристик [2].

Висновки... Таким чином, професійно-педагогічна компетентність майбутнього магістра формується в умовах вищого навчального закладу непедагогічного профілю через вивчення магістрантами дисциплін психолого-педагогічного циклу, що передбачає не тільки оволодіння майбутніми фахівцями сукупністю необхідних теоретичних знань, системи практичних умінь та навичок, що визначатимуть готовність магістрантів до виконання професійно-педагогічної діяльності, але й сприяє загальному формуванню особистості студента, його гуманітарної складової як вагомого чинника професійного зростання фахівця впродовж життя.

Реалізація завдань формування професійно-педагогічної компетентності здійснюється через систему педагогічної підготовки, що передбачає формування у випускника органічної системи основних якостей педагога, оскільки вони, з одного боку, характеризують індивідуальність особистості, а з іншого, розкривають потенціал професіоналізму, спрямованого на служіння справі законності і добробуту людей. А від рівня професійно-педагогічної підготовки випускників різних типів вищих навчальних закладів залежить рівень морально-психологічного клімату у суспільстві, його ефективний розвиток і становлення кожної особистості зокрема. Подальшого дослідження потребують розроблення та впровадження методичних рекомендацій щодо організації навчального процесу та вивчення навчальних дисциплін психолого-педагогічного циклу в умовах магістратури вищого навчального закладу непедагогічного профілю.

Список використаних джерел і літератури:

1. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності : навч. посіб. / О. І. Гура – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
2. Донченко І. А. Особливості підготовки викладачів вищого навчального закладу на базі магістратури / І. А. Донченко // Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору: моніторинг якості світи. – К., 2007. – II том, 452 с. – С. 64–68.
3. Корнев О. М. Вища школа – основа формування професійної компетентності майбутніх фахівців / О. М. Корнев // Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору: моніторинг якості світи. – К., 2007. – III том, 440 с. – С. 244–250.
4. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: Європейські абрисы / Н. М. Лавриченко. – К. : Віра інсайт, 2000. – 123 с.
5. Люріна Т. І. Використання новітніх технологій у викладанні педагогіки вищої школи фахівців / Т. І. Люріна // Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору: моніторинг якості світи. – К., 2007. – III том, 440 с. – С. 258–263.
6. Новікова Л. М. Сутність професійної компетентності студентів та контроль за результатами її сформованості у майбутніх економістів / Л. М. Новікова // Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору: моніторинг якості світи. – К., 2007. – II том, 452 с. – С. 214–221.
7. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / В. Л. Ортинський – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
8. Сисоева С. О. Інформаційна компетентність фахівця: технології формування : навч.-метод. посіб. / С. О. Сисоева, Н. В. Баловсяк. – Чернівці : Технодрук, 2006. – 208 с.
9. Шемшученко Ю. С. Інтеграція юридичної освіти і науки / Ю. С. Шемшученко // Часопис Київського університету права. – 2005. – № 3. – С. 3–6.

Анотація

Н.И.Мачинская

Роль и место дисциплин психолого-педагогического цикла в формировании профессионально-педагогической компетентности будущего специалиста в условиях магистратуры высшего учебного заведения непедагогического профиля

В статье анализируются теоретические аспекты понятий „компетентность”, „компетентностный подход”, предлагается характеристика отдельных компетенций как составляющих профессионально-педагогической подготовки будущего специалиста в условиях магистратуры высшего учебного заведения непедагогического профиля. Автором выделяется профессионально-педагогическая компетентность, определяется необходимость ее формирования в процессе педагогической подготовки магистранта в условиях высшего учебного заведения непедагогического профиля; раскрывается роль дисциплин психолого-педагогического цикла в формировании профессионально-педагогической компетентности магистрантов.

Ключевые слова: компетентность, компетентностный подход, магистрант, профессионально-педагогическая компетентность, педагогическое образование, педагогическая подготовка.

Summary

N.I.Machyns'ka

The Role and the Place of Disciplines of Psycho-Pedagogical Cycle in the Formation of Professional Pedagogical Competence of Future Specialists under the Conditions of the Magistrates of Higher Educational Establishment of Non-Pedagogical Profile

The article examines the theoretical aspects of the concepts of „competence”, „competence approach” the characteristic of individual competencies as the components of vocational and educational training of future specialists in graduate university non-teaching profile is given. The author singled the professional and pedagogical competence, the necessity of its formation in the process of teacher training undergraduates in university of non-teaching profile is determined, the role of psychological and pedagogical disciplines cycle in shaping of vocational teacher competence of the undergraduates is discloses.

Keywords: *competence, competence approach, graduate, professional and pedagogical competence, pedagogical education, pedagogical training.*

Дата надходження статті: „28” вересня 2012 р.

УДК 378.01.008:005.22 (045)

Л.А.МАШКІНА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Організаційно-методичні засади виховного процесу у вищій школі

У статті розкрито організаційно-методичні засади виховного процесу у вищій школі. Визначено мету, зміст, методи, форми, основні напрями виховної роботи у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: *виховний процес у вищій школі, форми і методи виховання, напрями виховання.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Виховання студентів – один із головних складників педагогіки вищої школи. Нова парадигма виховання має привести до становлення високоморальної, активної, винахідливої особистості, якій притаманна гідність із стійкими переконаннями, із знанням своїх прав і вмінням захистити їх. Вона повинна поважати закони України і прагнути їх дотримуватися, усвідомлюючи свої здібності й можливості, вміти самостійно обґрунтувати власні рішення та активно, наполегливо реалізувати їх, використовуючи всі законні можливості правової демократичної держави.

Аналіз досліджень і публікацій... У сучасних наукових дослідженнях (І.Бех, Н.Іванова, Н.Монахов, О.Вишневський, Ю.Васильєв та ін.) визначено основні підходи до національного виховання студентської молоді, закономірності, основні форми та зміст морального, естетичного, трудового, економічного, фізичного виховання. Зокрема, академік І.Бех розкриває виховні закони у життєвій перспективі особистості, звертає увагу на грані добродійного життя, на духовний розвиток, на ціннісні аспекти майбутніх фахівців [1].

Науковці О.Вишневський, Н.Монахов висвітлюють систему моральних цінностей особистості, як-от: абсолютно вічні, національні, громадянські, сімейні, цінності особистого життя. У дослідженнях Ю.Васильєва, Н.Іванова приділяється увага сучасному змісту виховної роботи у вищому навчальному закладі, особливостям специфіки професійної діяльності. Але у науковій літературі недостатньо інформації про сучасні підходи до організації виховного процесу у вищій школі.

Формулювання цілей статті... Мета статті – висвітлити організаційно-методичні засади виховного процесу у вищій школі, показати його закономірності, зміст, форми, методи у контексті сучасних вимог.

Виклад основного матеріалу... У процесі підготовки фахівця важливо не лише озброїти його знаннями, уміннями та навичками професійної діяльності, а й сформувати у нього відповідний світогляд, моральні, правові, трудові, естетичні та інші якості особистості. Ефективність виховної роботи значною мірою залежить від правильно вибудованого процесу виховання, продуманого вибору форм і методів його реалізації.

Виховання у вищій школі – процес систематичного і цілеспрямованого впливу на духовний і фізичний розвиток особистості студента з метою підготовки його до виробничої, суспільної і культурної діяльності. На сучасному етапі розвитку вищої школи виховання у широкому